

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 5 november 1941 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förhöjt dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 26 september 1941 dagtecknad proposition, nr 304, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om förhöjt dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt

2) förordning om förhöjt dyrtidstillägg å blindhetsersättning,

dels medgiva, att de för budgetåret 1941/42 anvisade förslagsanslagen till *Bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m., Barnbidrag och Ersättning åt blinda m. m.* må få tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbetalning av de ytterligare dyrtidstilläggen å respektive folkpensioner och invalidunderstöd, barnbidrag samt blindhetsersättningar,

dels ock medgiva, att det för budgetåret 1941/42 anvisade förslagsanslaget till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* må få tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för postverkets bestyr med utbetalning av de ytterligare dyrtidstilläggen å folkpensioner och invalidunderstöd.

De vid propositionen fogade författningsförslagen äro av följande lydelse:

1) F ö r s l a g

till

L a g

om förhöjt dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Den som är berättigad till dyrtidstillägg enligt lagen den 7 februari 1941 (nr 57) om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag skall, där tilläggspension, invalidunderstöd eller barnbidrag utgår för decem-

ber 1941, under sistnämnda månad erhålla ytterligare dyrtidstillägg, avseende andra halvåret 1941 och motsvarande en sjättedel av pensionens, understödets eller bidragets belopp för halvåret.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsett dyrtidstillägg bidra kommuner och landsting med belopp, motsvarande en tolftedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1941 utanordnade tilläggs pensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som i denna lag avses; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) **F ö r s l a g**
till
F ö r o r d n i n g
om förhöjt dyrtidstillägg å blindhetsersättning.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Den som är berättigad till dyrtidstillägg enligt förordningen den 7 mars 1941 (nr 104) om dyrtidstillägg å blindhetsersättning skall, där sådan ersättning utgår för december 1941, under sistnämnda månad av statsmedel erhålla ytterligare dyrtidstillägg, avseende andra halvåret 1941 och motsvarande en sjättedel av blindhetsersättningens belopp för halvåret.

2 §.

Bestämmelserna i förordningen om blindhetsersättning skola, där ej annat följer av 1 §, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som i denna förordning avses; dock äger Konungen uppdraga åt

pensionsstyrelsen att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I anledning av propositionen hava inom riksdagen väckts tre motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 246 av herr *Elofsson, Gustaf, m. fl.*, samt motionerna i andra kammaren nr 340 av herr *Mattsson m. fl.* och nr 341 av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.*

I motionerna I: 246 och II: 340, vilka äro likalydande, föreslås sådan ändring av propositionen att till en var folkpensionstagare, som åtnjuter tilläggs-pension, skall, utöver vad som tidigare beslutats, utbetalas ett dyrtidstillägg av förslagsvis 45 kronor.

I motionen II: 341 hemställes, att riksdagen måtte besluta, att det i propositionen föreslagna tillägget å folkpensioner, invaliditetsunderstöd och blindhetsersättning måtte höjas till två månadsbelopp.

Propositionen och motionerna hava, såvitt angår författningsförslagen, hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. I övrigt hava propositionen och motionerna hänvisats till statsutskottet.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hava propositionen och motionerna hänskjutits till behandling i sammansatt stats- och andra lagutskott.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Enligt lagen den 7 februari 1941 (nr 57) om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag skall den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggs-pension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag under år 1941 erhålla dyrtidstillägg därå med belopp, motsvarande en sjättedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för året. Dyrtidstillägg utgår dock icke å pension, understöd eller bidrag, som icke uppgår till 12 kronor om året (1 § första stycket). Dyrtidstillägg utbetalas halvårsvis å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Tillägg, som förfaller till betalning tidigare än under kalenderhalvårets sista månad, utgår med oförändrat belopp, även om tilläggs-pensionen, invalidunderstödet eller barnbidraget minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden infaller. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggs-pension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning (1 § andra stycket). Till kostnaderna för dyrtidstillägg bidraga

kommuner och landsting med belopp, motsvarande en sjättedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1941 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag. Återstående kostnad för dyrtidstillägg bestriks av staten (2 §). I lagens 3 § lämnas därefter föreskrifter angående giltighet i tillämpliga delar av bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag samt angående rätt för Konungen att uppdraga åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen att meddela de närmare föreskrifter för lagens tillämpning, vilka finnas erforderliga.

Särskilda bestämmelser angående tillämpningen av lagen hava utfärdats genom *kungörelse den 7 februari 1941 (nr 58)*. Enligt kungörelsen utbetalas dyrtidstillägg av myndighet, som utbetalar den förmån, å vilken dyrtidstillägg beräknas (1 §). På grund härav utbetalas dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd av postverket och dyrtidstillägg å barnbidrag av pensionsstyrelsen. Jämlikt kungörelsen har dyrtidstillägg för första halvåret 1941 utbetalats i februari eller, i vissa fall, i maj. Dyrtidstillägg för andra halvåret 1941 skall utbetalas i november månad (2 §). Kungörelsen innehåller härutöver vissa bestämmelser angående förskottering av dyrtidstillägg (3 §), angående fattigvårdssamhälles och kommunalt organs rätt till dyrtidstillägg (4 §) samt om rätt för pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen att meddela kompletterande föreskrifter (5 §).

Enligt de nyss omnämnda bestämmelserna omfattar varje utbetalning av det för år 1941 bestämda dyrtidstillägget en tolftedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets årsbelopp. För de förmånstagare, vilkas pension, understöd eller barnbidrag utbetalas månadsvis, innebär detta, att de erhålla dubbelt månadsbelopp av ifrågavarande förmån de månader, under vilka dyrtidstillägg utbetalas. Detta förhållande möjliggör vad beträffar det övervägande antalet innehavare av folkpension och invalidunderstöd, nämligen för praktiskt taget alla dem som uppbära pensionen eller understödet månadsvis, den väsentliga lättningen i utbetalningsförfarandet, att särskilda kvittenshäften för utbetalning av dyrtidstillägg icke erfordras. Vederbörande posttjänsteman förser medelst en stämpel den kupong i det ordinarie kvittenshäftet för folkpensionen eller invalidunderstödet, som förfaller till betalning den månad, då dyrtidstillägget skall utgivas, med en extra kvittomening för dyrtidstillägget, innehållande ett formulär till erkännande att pensions- eller understödstagaren såsom dyrtidstillägg mottagit det å kupongen tryckta ordinarie månadsbeloppet. För utbekommande av dubbelt månadsbelopp erfordras således två namnunderskrifter av pensions- eller understödstagaren, nämligen en under den vanliga på kupongen tryckta kvittomeningen och en under den påstämplade, dyrtidstillägget avseende kvittomeningen. Med hänsyn till att folkpensionen ofta lyftes av representant för den som undertecknat kvittot bör påstämplingen ske senast vid den ordinarie månadsutbetalning, som äger rum närmast före utbetalningen av dyrtidstillägget. Även för utbetalning av dyrtidstillägg å barnbidrag innebär det vissa fördelar att varje utbetalning omfattar ett månadsbelopp av barnbidraget.

Enligt förordningen den 7 mars 1941 (nr 104) om dyrtidstillägg å blindhetsersättning skall den, som åtnjuter blindhetsersättning, under år 1941 av statsmedel erhålla dyrtidstillägg därå med belopp, motsvarande en sjättedel av blindhetsersättningens belopp för året (1 § första stycket). Dyrtidstillägg utbetalas halvårsvis å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Tillägg, som förfaller till betalning tidigare än under kalenderhalvårets sista månad, utgår med oförändrat belopp, även om blindhetsersättningen upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden infaller. Dyrtidstillägg utgår icke, där blindhetsersättningen upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning (1 § andra stycket). I övrigt lämnas i förordningen föreskrifter angående giltighet i tillämpliga delar av bestämmelserna i förordningen om blindhetsersättning samt angående rätt för Konungen att uppdraga åt pensionsstyrelsen att meddela de närmare föreskrifter, som finnas erforderliga (2 §).

Vissa tillämpningsföreskrifter hava meddelats av Kungl. Maj:t genom kungörelse den 7 mars 1941 (nr 105) med särskilda bestämmelser angående tillämpningen av förordningen om dyrtidstillägg å blindhetsersättning. Enligt kungörelsen utbetalas dyrtidstillägg å blindhetsersättning av pensionsstyrelsen för första halvåret 1941 i mars månad och för andra halvåret 1941 i november månad (1 §). Vidare bemyndigas i kungörelsen pensionsstyrelsen att meddela kompletterande föreskrifter (2 §).

Till grund för lagen den 7 februari 1941 och förordningen den 7 mars 1941 låg en av pensionsstyrelsen verkställd, med skrivelse den 28 november 1940 till Kungl. Maj:t överlämnad utredning. Lagen förelades riksdagen genom proposition nr 20 och förordningen genom proposition nr 41.

Beträffande storleken av dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag anförde pensionsstyrelsen i utredningen den 28 november 1940, att det av Kungl. Maj:t kvartalsvis på grundval av socialstyrelsens indexberäkningar fastställda levnadskostnadstalet — ett procenttal som anger levnadskostnadernas förhållande till 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå — stigit från 108 den 1 juli 1939 till 126 den 1 oktober 1940 eller alltså under denna tid med $16\frac{2}{3}$ procent.

I skrivelse den 30 augusti 1941 har pensionsstyrelsen framhållit, att, sedan styrelsen slutfört sin utredning av den 28 november 1940, levnadskostnadstalet undergått ytterligare höjning. Den 1 januari 1941 fastställdes sålunda nämnda tal till 130 och den 1 april samma år till 140. Den 1 juli 1941 förblev levnadskostnadstalet oförändrat och utgjorde alltså för närvarande 140. Stegringen från 108 till 140 innebure, att levnadskostnaderna under tiden från den 1 juli 1939 till den 1 april och den 1 juli 1941 stigit med 29.6 procent.

Pensionsstyrelsen har härefter, såvitt angår dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, anført:

Då den höjning av levnadskostnaderna, som ägt rum sedan tiden före den under hösten 1939 inträdande krisen, utgör inemot 30 procent, synes ingen tvekan kunna råda om att skäligen kompensation härför icke uppnås med nu-

varande två månadstillägg, innebärande $16\frac{2}{3}$ procents förhöjning å ifråga-
varande förmåner. Det torde också vara klart, att en kompensation med 50
procent av levnadskostnadernas stegring, som beträffande vissa löntagare till-
lämpas för tiden från och med den 1 januari 1941, icke kan anses utgöra en
skälig beräkningsgrund beträffande de folkgrupper, varom nu är fråga. På
grund av vad sålunda anförts torde — därest andra åtgärder icke vidtagas
för beredande av särskild ekonomisk hjälp åt därtill behövande innehavare
av tilläggspension, invalidunderstöd och barnbidrag — förut beslutat dyrtids-
tillägg för år 1941 å vissa folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag böra
höjas med ytterligare ett månadsbelopp av förmånen ifråga eller alltså till en
fjärdedel av pensionens, understödets eller bidragets årliga belopp. Utbetal-
ningen av det extra månadsbeloppet torde böra verkställas i december, ehuru
enligt vad pensionsstyrelsen inhämtat från generalpoststyrelsen en utbetal-
ning av dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd under denna
månad är förenad med synnerligen stora svårigheter.

Pensionsstyrelsen har i förevarande sammanhang berört vissa av dyr-
tidstilläggets konstruktion föranledda olägenheter, vilka visserligen för närvarande icke vore särskilt framträdande men som er-
hölle ökad betydelse i den mån dyrtidskompensationen skedde genom ytter-
ligare utbetalning av månadstillägg. Härutinnan har styrelsen anförts:

Beträffande såväl tilläggspension och invalidunderstöd som barnbidrag
gäller, att förmånens storlek i viss utsträckning bestämmes av vederbörandes
egen inkomst. Från förmånens maximibelopp avdrages nämligen 70 procent
av vederbörandes årsinkomst, i den mån denna överstiger visst belopp (den
»fria» inkomsten). På grund av denna avdragsregel sjunker förmånens belopp
med stigande inkomst till dess vid en viss inkomstgräns förmånen aldeles
upphör. Då nuvarande dyrtidstillägg höjer ifrågavarande förmåner med $16\frac{2}{3}$
procent, innebär detta för förmånstagare med egen inkomst att förmånens
med samma procent förhöjda maximibelopp minskas med $81\frac{2}{3}$ procent av
årsinkomsten, i den mån denna överstiger det »fria» beloppet. Ett dyrtids-
tillägg motsvarande 25 procent av förmånen i fråga skulle höja avdragspro-
centen till 87.5. Antydda olägenheter skulle — utan mera vittgående ändringar
i folkpensioneringslagen — kunna mildras genom att, i stället för ett ytter-
ligare månadsbelopp, ett fixt tillägg lika för alla infördes. Med hänsyn bland
annat till att ett procentuellt tillägg i regel torde bringa störst hjälp åt de
pensionstagare, som ha det sämst, har pensionsstyrelsen i sakens nuvarande
läge ansett, att ett ytterligare månadsbelopp vore att föredraga framför ett
fixt tillägg, desto mera som vissa omständigheter motverka de ofördelaktiga
verkningarna av ett procentuellt tillägg. Sålunda må framhållas, att av Kungl.
Maj:t genom beslut den 30 juni 1937 fastställda värden å naturaförmåner ligga
betydligt under de nu gällande. Vidare torde som allmän regel kunna sägas
att pensionsmyndigheterna uppskatta arbetsinkomst och därmed jämförliga
inkomster i underkant, i varje fall till lägre belopp än de som utgå under
nu rådande exceptionella förhållanden. Annorlunda torde emellertid förhållan-
det ligga till med penninginkomster (pensioner, livräntor o. d.) som utgå med
bestämda belopp. Även i dylika fall har styrelsen i sin verksamhet som be-
slutande myndighet tillämpat vissa bedömningsregler, som äro ägnade att
mildra ovan antydda olägenheter. Sålunda har styrelsen icke funnit skäl att
vid inkomst uppskattning enligt 7 § lagen om folkpensionering räkna det
allenast för år 1941 bestämda dyrtidstillägget å blindhetsersättning såsom
inkomst för blinda pensionssökande. Ej heller har styrelsen vidtagit åtgärder
för minskning av blindas tilläggspensioner, invalidunderstöd eller barnbidrag

av den anledningen att blindhetsersättningen för år 1941 höjts med dyrtidstilläggets belopp. En annan bedömningsgrund skulle i själva verket beträffande vissa blinda ha i väsentlig mån förminskat betydelsen av det ekonomiska stöd statsmakterna avsett att lämna de blinda genom dyrtidstillägg å blindhetsersättning.

Samma ståndpunkt som i fråga om dyrtidstillägg å blindhetsersättning har pensionsstyrelsen intagit beträffande rent tillfälliga gratifikation, som av arbetsgivare lämnats förutvarande anställda såsom tillskott till från arbetsgivaren utgående pensioner.

Då pensionsstyrelsen hittills icke såsom inkomst medtagit för år 1941 beslutat dyrtidstillägg å blindhetsersättning och andra mera tillfälliga inkomsttillägg, torde detta få anses stå i överensstämmelse med 7 § lagen om folkpensionering eller i varje fall med grunderna för detta lagrum. I den mån dyrtiden fortsätter och ifrågavarande tillägg tendera att bli bestående, får pensionsstyrelsen svårare att underlåta medräknande av dessa tillägg såsom inkomst enligt folkpensioneringslagen. Om emellertid dylika inkomstförbättringar, vilka kunna väntas bli beständiga endast av den orsaken att något slut på den ekonomiska krisen ej kan skönjas, kunde förväntas för dessa inkomsttagare medföra försämrade folkpension, skulle detta otvivelaktigt medföra högst otillfredsställande resultat ej blott i förhållande till dem som åtnjuta naturaförmåner eller eljest erhålla automatisk kompensation för dyrtiden utan även med hänsyn till arbetsgivares benägenhet att lämna förutvarande arbetare pensionstillägg. Dessutom må framhållas, att en dylik anordning knappast skulle kunna bli rättvis, enär det alltför ofta torde bli beroende på en slump, om pensionsstyrelsen får reda på att tillägg utgår eller att utgående tillägg förhöjts. Det synes därför under nuvarande förhållanden angeläget, att dylika tillägg icke tillåtas inverka på storleken av folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag. Detsamma torde gälla även andra i anledning av nuvarande exceptionella förhållanden utgående tillägg, vilka redan från början framstått som mera varaktiga, såsom det sedan januari 1941 utgående kristillägget å statliga pensioner samt av kommuner och enskilda särskilt beslutade eller enligt tidigare bestämmelser på grund av den skärpta krisen utanordnade pensionstillägg. För pensionsstyrelsen vore det därför synnerligen önskvärt att från statsmakternas sida erhålla ett uttalande — författningsform torde måhända kunna undvaras — att kristillägg å statliga pensioner samt med sådana tillägg jämförliga inkomstillskott tillsvidare icke böra anses såsom inkomst enligt 7 § lagen om folkpensionering, vilket lagrum är tillämpligt även vid beräkning av inkomst enligt förordningen om invalidunderstöd och lagen om barnbidrag.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har anfört bl. a. följande:

»Ehuru vissa olägenheter, såsom pensionsstyrelsen påvisat, äro förenade med beviljandet av procentuella dyrtidstillägg å utgående förmåner av ifrågavarande slag, synas tillräckliga skäl för att söka någon annan lösning för närvarande icke föreligga.

Viss tvekan synes mig kunna råda beträffande storleken av den ytterligare dyrtidsersättningen. De inkomster, om vilka här är fråga, hålla sig på den lägsta för livsuppehälle nödvändiga nivån och någon nämnvärd förmåga att bära en stegring av levnadskostnaderna kan för dessa grupper av inkomsttagare icke anses föreligga. De skäl, som i fråga om andra grupper tala för en begränsning av kompensationen för stigande levnadskostnader, kunna sålun-

da i detta fall icke anföras. Då levnadskostnadsökningen, enligt vad förut anförts, uppgår till i det närmaste 30 procent samt tillräcklig kompensation för dyrtiden icke i annan ordning torde lämnas, är å ena sidan ett extra månadsbelopp av förmånerna, varigenom sammanlagt 25 procents tillägg skulle beviljas, i underkant, men två månadsbelopp, varigenom tillhoppa $33\frac{1}{3}$ procents tillägg skulle utgå, för mycket. Jag skulle gärna hava sett, att det varit möjligt att gå en medelväg. Med hänsyn, såvitt angår folkpensioner och invalidunderstöd, till att utbetalningarna därav skola verkställas genom postverkets försorg samt att utbetalning av annat än helt månadsbelopp stöter på stora administrativt-tekniska svårigheter, har jag funnit mig böra stanna vid att föreslå, att ytterligare dyrtidstillägg, avseende senare hälften av innevarande år, beviljas med belopp, som motsvarar en månadsutbetalning av den förmån, varom fråga är. Utbetalningen synes böra äga rum i december månad.

Beträffande nu ifrågavarande dyrtidstillägg torde i tillämpliga delar böra gälla samma regler som föreskrivits för redan bestämda dyrtidstillägg. Föreskrifter i ämnet hava upptagits i en lag om förhöjt dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt i en förordning om förhöjt dyrtidstillägg å blindhetsersättning. Närmare redogörelse för innehållet i författningarna, vilka anslutits till gällande bestämmelser, synes icke erforderlig.

Kostnaderna för de föreslagna dyrtidstilläggen torde böra bäras i samma ordning som kostnaderna för förut beslutade tillägg, d. v. s. såvitt angår tillägg å blindhetsersättning helt av staten samt i övrigt av staten med bidrag, såvitt angår barnbidrag, av kommunerna samt i fråga om folkpensioner och invalidunderstöd av kommuner och landsting.

Statsverkets kostnader synas, i enlighet med pensionsstyrelsens beräkningar, kunna uppskattas till 10 miljoner kronor beträffande folkpensioner och invalidunderstöd, 850,000 kronor i fråga om barnbidrag samt 135,000 kronor såvitt angår blindhetsersättningar. Härtill kommer 64,500 kronor såsom ersättning åt postverket för utbetalning av dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd. Nu omförmälda belopp torde böra bestridas från de för budgetåret 1941/1942 beviljade förslagsanslagen för ifrågavarande ändamål.

I anslutning till vad pensionsstyrelsen i förevarande sammanhang anför rörande vissa av dyrtidstilläggens konstruktion föranledda olägenheter vill jag uttala, att kristillägg å statliga pensioner samt med sådana tillägg jämförliga inkomsttillskott tills vidare vid tillämpning av 7 § lagen om folkpensionering icke böra anses utgöra inkomst.»

Utskottet.

Enligt lagen den 7 februari 1941 om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag skall den, som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag under år 1941 erhålla dyrtidstillägg därå med belopp motsvarande en sjättedel — eller $16\frac{2}{3}$ procent — av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för året. Genom en förordning den 7 mars 1941 har motsvarande dyrtidstillägg tillerkänts dem, som åtnjuta blindhetsersättning. Storleken av de nämnda

dyrtidstilläggen har fastställts med hänsyn till det förhållandet, att socialstyrelsens levnadskostnadsindex från den 1 juli 1939 till den 1 oktober 1940 höjts från 108 till 126, d. v. s. med $16\frac{2}{3}$ procent.

Levnadskostnadsindex har sedermera intill den 1 juli 1941 stigit till 140, vilket motsvarar en höjning sedan den 1 juli 1939 av 29.6 procent. Med hänsyn till den avsevärda prisstegring, som sålunda ytterligare ägt rum, biträder utskottet departementschefens uppfattning, att de ifrågavarande förmånstagnarna nu böra tillerkännas en ökad dyrtidskompensation för andra halvåret 1941.

Enligt propositionen skall det ytterligare dyrtidstillägget utgå med belopp, motsvarande en sjättedel av förmånens belopp för halvåret. I motionerna I: 246 och II: 340 har hemställts, att dyrtidstillägget, såvitt angår pensionsstagare, i stället skall fastställas till ett fast belopp av förslagsvis 45 kronor.

Av den ovan (sid. 6) lämnade redogörelsen framgår, att pensionsstyrelsen visserligen funnit en del olägenheter vara förenade med ett dyrtidstillägg, som utgår med viss procent av förmånens belopp. Såsom pensionsstyrelsen jämväl framhållit torde emellertid ett procentuellt tillägg i regel bringa största hjälp åt de pensionstagare, som ha det sämsta ekonomiska läget. Därest dyrtidstillägget, såsom i motionerna göres gällande, skulle utgå med ett fast belopp, lika för alla pensionstagare, skulle pensionstagare, vilkas pension på grund av inkomst reducerats, komma i ett alltför gynnsamt läge i förhållande till andra pensionstagare å samma ort, vilka för sin försörjning äro helt hänvisade till den erhållna pensionen. Ett bifall till motionerna skulle för övrigt medföra en kostnadsökning, som väsentligt skulle överstiga utgifterna för det i propositionen föreslagna tillägget. Med hänsyn till vad sålunda anförts har utskottet ansett sig böra biträda den i propositionen förordade lösningen med ett procentuellt tillägg. Utskottet kan sålunda icke tillstyrka bifall till det i de förevarande motionerna framställda yrkandet.

Vad angår dyrtidstilläggets storlek biträder utskottet det genom propositionen framlagda förslaget. Utskottet har alltså icke kunnat ansluta sig till det i motionen II: 341 framställda yrkandet om högre dyrtidstillägg.

Såvitt angår de i propositionen gjorda anslagsberäkningarna har utskottet icke funnit anledning till erinran. Icke heller i övrigt har propositionen föranlett någon erinran från utskottets sida.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte
dels antaga de genom förevarande proposition framlagda
förslagen till

1) lag om förhöjt dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt

2) förordning om förhöjt dyrtidstillägg å blindhetsersättning,

dels medgiva, att de för budgetåret 1941/42 anvisade förslagsanslagen till *Bidrag till folkpensioner och invalidunder-*

stöd m. m., Barnbidrag och Ersättning åt blinda m. m. må få tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbetalning av de i det föregående omförmälda ytterligare dyrtidstilläggen å respektive folkpensioner och invalidunderstöd, barnbidrag samt blindhetsersättningar,

dels ock medgiva, att det för budgetåret 1941/42 anvisade förslagsanslaget till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* må få tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för postverkets bestyr med utbetalning av de i det föregående omförmälda ytterligare dyrtidstilläggen å folkpensioner och invalidunderstöd; samt

B. att motionerna I: 246, II: 340 och II: 341 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 november 1941.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från statsutskottet: herrar *Asplund**, *Bernhard Nilsson*, *Torsten Ström*, *Eriksson* i Stockholm*, fru *Alvén** och herr *Hansson* i Rubbestad;

från andra lagutskottet: herrar *Norman*, *Linnér**, *Gustaf Elofsson*, *Hage**, fru *Nordgren* och fröken *Hesselgren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Gustaf Elofsson* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Enligt lagen den — — — (lika med utskottet) — — — med $16\frac{2}{3}$ procent.

Levnadskostnadsindex har sedermera intill den 1 juli 1941 stigit till 140, vilket motsvarar en höjning sedan den 1 juli 1939 av 29.6 procent. Med hänsyn till den avsevärda prisstegring, som sålunda ytterligare ägt rum, biträder utskottet departementschefens uppfattning, att de ifrågavarande förmåns-tagarna nu böra tillerkännas en ökad dyrtidskompensation för andra halvåret 1941. Utskottet ställer sig dock betänksamt mot förslaget om procentuella dyrtidstillägg å utgående förmåner.

I de likalydande motionerna I: 246 och II: 340 har föreslagits sådan ändring av prop. nr 304 att till en var pensionstagare, som åtnjuter tilläggs-

pension, skall, utöver vad som tidigare beslutats, utbetalas ett dyrtidstillägg av förslagsvis 45 kronor. Motionärerna framhålla, »att pensionerna utgå på grundvalen av s. k. dyrortsgruppering, och redan detta ger anledning till välmotiverad kritik. Såsom i riksdagsdebatten vid frågans behandling i våras uppvisats, äro livsmedlen ofta nog rent av dyrare i de s. k. billigare orterna på landsbygden än i exempelvis dyrorten Stockholm. Detta är ingenting att förvåna sig över, då på landsbygden fraktkostnader från livsmedelsindustriens anläggningar tillkomma, som bli högre än i de stora centra. Trots besvär och kostnader går ju som bekant en stor ström av landsbygdens och landsortens människor till storstäderna för att där förrätta sina inköp. Säkerligen skulle så ej vara fallet, om man icke funne det ekonomiskt lönande.»

Utan att här taga ställning till frågan om dyrortsgrupperingens berättigande eller icke har utskottet dock kommit till den uppfattningen att den ökning av levnadskostnaderna, som inträtt sedan hösten 1939, är i stort sett densamma på landsbygden som i städerna. Flertalet av de varor, som användas för levnadsbehovet, bli ju genom statliga myndigheter åsatta ett visst pris, som gäller för hela landet. Att under sådana omständigheter utmäta dyrtidskompensationen olika för olika orter finner utskottet därför mindre välbetänkt. Pensionsstyrelsen har också erinrat om olägenheterna av det procentuella tillägget och påvisat att dessa kunde mildras genom att, i stället för ytterligare månadsbelopp, ett fixt tillägg lika för alla infördes. Utskottet anser också att ett sådant fixt belopp vore lämpligare än ett procentuellt belopp.

Departementschefen erinrar emellertid, att utbetalning av annat än helt månadsbelopp möter stora administrativt-tekniska svårigheter. Med hänsyn härtill och då det är angeläget att utbetalningen kan ske under december månad vill utskottet föreslå en medelväg på så sätt, att till pensionstagare i dyrortsgrupperna II och III utbetalas ett extra månadsbelopp och till pensionstagare i ortsgrupp I två extra månadsbelopp. Därigenom får en pensionstagare i ortsgrupp III med ett högsta pensionstillägg å 500 kronor ett dyrtidstillägg härå för år räknat av 125 kronor, en pensionstagare i ortsgrupp II med ett högsta pensionstillägg å 400 kronor erhåller härför i dyrtidstillägg 100 kronor för år, vilket också blir fallet beträffande pensionstagare i ortsgrupp I med ett högsta pensionstillägg å 300 kronor, därest utskottets förslag bifalles. Genom denna åtgärd bliva alltså pensionstagare i ortsgrupperna I och II ungefär likställda beträffande kompensationen för den inträdda pristegringen under det att pensionstagare i ortsgrupp III bliva något bättre gynnade. Ett bifall till vad utskottet sålunda föreslagit skulle innebära en ökad kostnad av cirka 7 miljoner kronor.

Vad angår departementschefens uttalande om ersättning åt blinda samt ersättning till postverket för pensionsutbetalningar har detta ej givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte
dels med förklaring att det i propositionen framlagda för-

slaget till lag om förhöjt dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag icke kunnat i oförändrat skick antagas, för sin del antaga följande

L a g

om förhöjt dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den som är berättigad till dyrtidstillägg enligt lagen den 7 februari 1941 (nr 57) om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag skall, där tilläggspension, invalidunderstöd eller barnbidrag utgår för december 1941, under sistnämnda månad erhålla ytterligare dyrtidstillägg, avseende andra halvåret 1941 och motsvarande beträffande förmånstagare tillhörande ortsgrupp 1 två sjättedelar samt beträffande förmånstagare tillhörande ortsgrupp 2 eller 3 en sjättedel av pensionens, understödets eller bidragets belopp för halvåret.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsett dyrtidstillägg bidraga kommuner och landsting med belopp, motsvarande en tolftedel av deras andelar i kostnaderna för under år 1941 utanordnade tilläggspensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som i denna lag avses; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

---

dels antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om förhöjt dyrtidstillägg å blindhetsersättning,
dels medgiva, att de för budgetåret 1941/42 anvisade för-

slagsanslagen till *Bidrag till folkpensioner och invalidunderstöd m. m.*, *Barnbidrag* och *Ersättning åt blinda m. m.* må få tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbetalning av de i det föregående omförmälda ytterligare dyrtidstilläggen å respektive folkpensioner och invalidunderstöd, barnbidrag samt blindhetsersättningar,

dels ock medgiva, att det för budgetåret 1941/42 anvisade förslagsanslaget till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* må få tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för postverkets bestyr med utbetalning av de i det föregående omförmälda ytterligare dyrtidstilläggen å folkpensioner och invalidunderstöd;

B. att motionerna I: 246 och II: 340 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt; samt

C. att motionen II: 341, i den mån den icke blivit besvarad genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.